

Tuấn Khanh - Kiểm duyệt văn hóa của Cộng sản Việt Nam từ sau 1975, vẫn mơ hồ và ấu trĩ

03/5/2022

Một hình ảnh trong video ca nhạc của ca sĩ Sơn Tùng vừa bị cấm.

Cuối Tháng Tư một bản video của ca sĩ trẻ trong nước thực hiện, có cảnh diễn viên chính tự tử. Ngay sau đó làn sóng dư luận của văn hóa mới ồ ạt kêu gọi phải hủy bỏ bản video này. Và chỉ hai ngày sau giới kiểm duyệt của Việt Nam ra ngay văn bản cấm. Điều đáng nói ở đây, là lệnh cấm hết sức mơ hồ và lạm quyền, làm gợi nhớ đến những cuộc hủy diệt điên cuồng văn hóa miền Nam sau 1975.

Trong sự kiện MV bài hát mới của Sơn Tùng, lệnh cấm được ban hành từ Cục Nghệ thuật Biểu Diễn, được phát văn bản đi hồi hả dựa trên khoản 4, điều 3, theo điều 144/2020 ND-CP, đã bộc lộ tính mơ hồ của luật pháp, và cả ấu trĩ trong nhận định.

Nguyên văn theo căn cứ này, là cấm bởi “Sử dụng trang phục, từ ngữ, âm thanh, hình ảnh, động tác, phương tiện biểu đạt, hình thức biểu diễn hành vi trái với thuần phong, mỹ tục của dân tộc, tác động tiêu cực đến đạo đức, sức khỏe cộng đồng và tâm lý xã hội”.

Những gì được viện dẫn từ điều luật này đều hết sức chủ quan và duy ý chí. Hay nói một cách khác, là nếu yêu thì sẽ cho qua, còn ghét thì cái gì cũng có thể thành tội. Còn đáng sợ hơn, là cụm từ “trái với thuần phong, mỹ tục của dân tộc” – đây là điều có thể diễn giải vô tội vạ, bởi cái chuẩn mực thuần phong, mỹ tục thuộc về “dân tộc” khó mà nhận biết được biên giới của nó, và những tiêu chuẩn đó, sẽ co giãn ra sao theo thời gian.

Nói vậy mới thấy, hàng rào kẽm gai kiểm duyệt tư tưởng độc tài là vô hình nhưng bất cần, vẫn có thể nhận một vết thương, lớn hay nhỏ thì tùy vào thời thế.

BỘ VĂN HÓA, THỂ THAO VÀ DU LỊCH CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM
CỤC NGHỆ THUẬT BIỂU DIỄN Độc lập - Tự do - Hạnh phúc

Số: 177 /NTBD-QLBD&BGAGH

Hà Nội, ngày 29 tháng 4 năm 2022

V/v xử lý tổ chức, cá nhân lưu hành bản ghi âm, ghi hình "There's No One At All" trên môi trường mạng

Kính gửi:

- Thanh tra Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch;
- Cục Phát thanh, Truyền hình và Thông tin điện tử, Bộ Thông tin và Truyền thông.

Cục Nghệ thuật biểu diễn nhận được thông tin về việc tài khoản youtube Sơn Tùng M-TP Official (có lượt theo dõi lớn) đăng tải bản ghi âm, ghi hình "There's No One At All" tại đường link <https://www.youtube.com/watch?v=te9JaT1k5s>. Sau khi xem xét, Cục Nghệ thuật biểu diễn nhận thấy nội dung biểu diễn của bản ghi âm, ghi hình "There's No One At All" mang thông điệp tiêu cực, không có tính giáo dục với nhiều cảnh đuổi bắt, đập phá, bạo lực và kết thúc là hình ảnh nhân vật tự tử đã tác động mạnh đến tâm lý người xem, dễ gây ảnh hưởng, định hướng hành vi tiêu cực của xã hội, đặc biệt là trẻ em.

Bởi các lý do trên, Cục Nghệ thuật biểu diễn đánh giá nội dung trên có dấu hiệu vi phạm quy định cấm "sử dụng trang phục, từ ngữ, âm thanh, hình ảnh, động tác, phương tiện biểu đạt, hình thức biểu diễn hành vi trái với thuần phong, mỹ tục của dân tộc, tác động tiêu cực đến đạo đức, sức khỏe cộng đồng và tâm lý xã hội" tại khoản 4 Điều 3 Nghị định số 144/2020/NĐ-CP ngày 14/12/2020 của Chính phủ quy định về hoạt động nghệ thuật biểu diễn. Vì vậy, ngay lập tức, phải có biện pháp dừng lưu hành sản phẩm này.

Thực hiện chức năng quản lý nhà nước, Cục Nghệ thuật biểu diễn đề nghị:

1. Thanh tra Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch xử lý hành vi của các tổ chức, cá nhân lưu hành bản ghi âm, ghi hình theo quy định tại Nghị định số 38/2021/NĐ-CP ngày 29/3/2021 của Chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực văn hóa và quảng cáo.

2. Cục Phát thanh, Truyền hình và Thông tin điện tử - Bộ Thông tin và Truyền thông có biện pháp xử lý, ngăn chặn đối với các tổ chức, cá nhân đăng phát, lưu hành, phổ biến bản ghi âm, ghi hình trên môi trường mạng theo quy định của pháp luật./

Nơi nhận:

- Như trên;
- Bộ trưởng (để báo cáo);
- Thứ trưởng Tạ Quang Đông (để báo cáo);
- Cục trưởng (để báo cáo);
- Vụ VHVN - Ban Tuyên giáo TW;
- Cục A03 - Bộ Công an;
- Lưu: VT, QLBD&BGAGH, MVD.

KT. CỤC TRƯỞNG
THO CỤC TRƯỞNG

Trần Hương Dương

Hơn 10 năm trước, quy định của văn hóa nhà nước là lên truyền hình không được mặc quần jean, không được nhuộm tóc, không được nói chêm trong phát biểu những từ ngoại quốc. Nhưng giờ thì trên truyền hình, mọi thứ trang phục mới mẻ nhất, gây ấn tượng nhất được trình bày. Những kiểu tóc khác thường nhất được chủ trương để tạo cá tính. Còn nhớ trong một lần quay hình, người ngồi cạnh tôi buột miệng nói "OK", lập tức đạo diễn cho ngừng quay và bắt nói lại bằng tiếng Việt.

Hôm nay thì thế nào, ai xem truyền hình Việt Nam cũng thấy rõ.

Hơn 10 năm trước, đọc rap và nhảy hiphop bị coi là bọn lố lăng. Đã có những bạn trẻ buồn tay vẽ graffiti trên những bức tường bỏ hoang, cũng bị rượt đuổi như kẻ phá hoại. Nay thì có cả những game show lộng lẫy, và có cả những người học theo phong cách phương Tây để trình bày.

Những người bị chê bai và kết tội trước đây, họ không sai, và họ nhìn thấy trước những gì sẽ đến ở Việt Nam bằng sự hiểu động tiếp nhận cái mới và cả tính hiện thực.

Và cũng thấy rõ là cái gọi là “thuần phong, mỹ tục của dân tộc” có sự “giãn nở” của nó. Nhưng nói trắng ra, những từ ngữ đó là cái khung để kiểm soát theo ý chí của nhà cầm quyền. Và nó được mở ra thêm, khi họ cảm thấy đó là an toàn.

Và bởi tính mơ hồ và ấu trĩ đó mà văn hóa Việt đôi khi phải gánh chịu những thứ bất thường từ những người đương nhiệm kiểm soát văn hóa, mà cũng tùy vào trình độ và nhận thức thực tế của họ.

Năm 2013, phim Bụi Đời Chợ Lớn bị cấm chiếu vĩnh viễn ở Việt Nam, vì cũng bị phê phán tương tự như là “tác động tiêu cực đến đạo đức, sức khỏe cộng đồng và tâm lý xã hội”. Nhưng phim nhập từ Hong Kong, Đại Hàn hay chính Trung Quốc anh em, với đầy đủ hình ảnh tương tự thì được lưu hành rộng rãi trong nước. Cho đến giờ này, các tập phim đánh đấm, giang hồ dữ dội của người Việt sản xuất (mà tôi không muốn nêu tên, vì thật lòng vẫn ủng hộ cảm hứng sáng tác tự do của họ) xuất hiện nhiều và được quảng cáo liên tục ở các ứng dụng xem phim do công ty Việt Nam tổ chức.

Ai nói xã hội không im lặng thay đổi, dù những điều luật kiểm duyệt của nhà nước CSVN vẫn tiếp tục mơ hồ và ấu trĩ như thời những năm 1980: Vẫn bao vây, đặc biệt khéo che đậy chữ nghĩa hơn cho những sự mơ hồ và ấu trĩ?

Năm 2012, phim Hunger Games, một tác phẩm viễn tưởng thuần giải trí được đưa đến Việt Nam, bất ngờ là khi nghe tin Trung Quốc cấm chiếu phim đó, vì có những “tư tưởng nổi loạn”, thế là những người duyệt phim ở Việt Nam cũng lật đặt làm theo, mà khi đó họ cũng không giải thích được điểm nào là nguy hiểm hay không thích hợp. Một năm

sau, phần 2 của bộ phim này lại được chiếu ở các rạp tại Việt Nam, đơn giản vì các quan chức kiểm duyệt đã có thời gian coi, và kiểm nghiệm rằng xã hội Việt Nam không có ai nổi loạn hay hư hỏng gì theo phim cả.

Như vậy đó, kiểm duyệt văn hóa trên đất nước Việt Nam hôm nay rất vô chừng. Cảm tính và có xu hướng chạy theo cảm xúc đám đông. Và chỉ vậy mà thôi chứ không có giá trị thực tiễn gì cho tương lai.

Sau sự kiện em học sinh ở Hà Nội nhảy lầu vì trầm cảm, những hình ảnh tiêu cực của giới trẻ bị nhà nước kiểm duyệt chặt chẽ. Nhưng chỉ cấm vậy thôi, nhưng Hà Nội không có những hội thảo để tìm giải pháp cho một đất nước có vẻ vui nhộn như Việt Nam lại có đến hơn 26% thanh thiếu niên trầm cảm và nghĩ đến chuyện tự tử.

Tương tự như vậy, sau hai năm đại dịch, những hình ảnh khốn khó và đau thương đang bị im lặng gỡ dần trên các trang mạng để không có những “tác động tiêu cực đến đạo đức, sức khỏe cộng đồng và tâm lý xã hội”, nhưng lại không thấy có những nghiên cứu cần thiết công bố rộng rãi số người biến chứng vì tiêm chủng hoặc chết, mà nguyên nhân khoa học là vì sao? Thậm chí cũng không có những báo cáo khoa học đầy đủ về dự đoán các tình huống tiêm ngừa covid-19 cho trẻ em sẽ như thế nào, đối phó về sau ra sao?

Trong cuộc phỏng vấn nhanh với một số bạn trẻ ở Việt Nam đã xem MV của Sơn Tùng, nhiều bạn đã nói những hình ảnh mô phỏng, là thực tế phần nào cuộc đời bên ngoài của chính họ. Nó là hiện thực. Loại hiện thực ở Việt Nam mà những người lớn không dám nhìn thẳng vào sự thật như vẫn phản đối giáo dục giới tính cho trẻ em nữ về chuyện mang thai ngoài ý muốn, và hướng dẫn các thiếu niên về bốn phận an toàn tình dục ra sao.

MV của Sơn Tùng có thể nhìn thấy đó như là một thông điệp mang tính cảnh báo từ giới trẻ – cần được chỉnh sửa để không quá nhiều màu sắc tiêu cực – hoặc là một loại sản phẩm đòi truy cần phải hủy bỏ ngay lập tức như cái kiểu gom đốt sách báo điên cuồng sau năm 1975. Tất cả những điều đó phụ thuộc vào tri thức và độ trưởng thành của những người làm nghề kiểm duyệt tại Việt Nam.

Bởi đơn giản thôi, những cú sốc văn hóa sẽ không bao giờ là cuối cùng về hướng tương lai, và cách hành xử đơn giản là chỉ cần xóa hay cấm, nó cũng không bảo vệ mãi được cái gọi là “thuần phong, mỹ tục của dân tộc” hay bất kỳ điều gì khác được vẽ ra tương tự.

<https://saigonnhonews.com>